

Autoritet Svetoga pisma kao Riječi Božje

Corneliu Constantineanu

Evandeoski teološki fakultet, Osijek

corneliu@areopagus.ro

UDK:22

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 2, 2010.

Prihvaćeno: 3, 2010.

Sažetak

Položaj i utjecaj Svetoga pisma u suvremenom svijetu je marginalan i ozbiljno potkopan. Ovaj članak zagovara ponovno otkrivanje središnjeg položaja i autoriteta Svetoga pisma za autentično življenje u svijetu. Započinje s nekoliko pitanja čiji odgovori pojašnjavaju položaj autoriteta, a zatim predstavlja nekoliko ključnih pitanja vezanih uz autoritet Svetoga pisma. U članku se tvrdi kako taj koncept treba shvatiti usko povezano s Božjim autoritetom, autoritetom istinske priče o svijetu u Isusu Kristu, poslušnosti i promijenjenom življenju. Poseban naglasak stavljen je na autoritet Svetoga pisma kao 'žive' i 'djelatne' Riječi Božje za poslušno i preobražujuće kršćansko življenje u svijetu.

Ključne riječi: Sveto pismo, autoritet, Riječ Božja, komunikacija, poslušnost, kršćansko življenje

Uvod

Biblija je imala velik i pozitivan utjecaj na zapadnu civilizaciju. Dugo je bila smatrana jedinim izvorom istine i autoriteta ne samo za crkvu, već i za život društva i kulture uopće. Autoritet Svetoga pisma podrazumijevao se tijekom većega dijela povijesti kršćanske Crkve. Pitanje autoriteta počelo se postavljati napretkom prosvjetiteljstva i racionalističkog, povijesnog pristupa proučavanju Biblije. Biblija je na taj način smatrana kao i svaki drugi tekst, bez dotadašnje pretpostavke da prenosi Božju autoritativnu Riječ. Doista je uznemirujuća stvarnost da u suvremenom zapadnom svijetu koji postaje sve više sekularan, kršćansko nasljeđe općenito, a posebice značajnost Svetoga pisma polagano nestaje. U današnje vrijeme,

također postoji kontekst općenitog odbacivanja bilo kakvog krajnjeg autoriteta, fenomen koji je nastao u vrijeme moderne i nastavio se u postmoderni. Upravo u tom kontekstu, kao kršćani koji vjeruju u Sveto pismo, svjesno nastojimo vratiti središnju važnost i autoritet Svetoga pisma za značajno i ispunjeno življenje u svijetu. Postoji velika potreba za razvijanjem i održavanjem biblijskoga načina razmišljanja kao zdravoga temelja za značajan kršćanski utjecaj na suvremenu kulturu i društvo. U tu svrhu trebamo, s jedne strane, biti uključeni u promicanje i odgovorno tumačenje, koje se neće odvijati samo u izoliranom i apstraktnom znanstvenom ozračju, već u dijalogu s, i osjetljivošću na, život crkve i njezine uključenosti u svijet. S druge strane, trebamo svjedočiti o trajnoj moći Svetoga pisma da govori iznova svakom narodu u svakom naraštaju, posebice o njegovoj moći preobražavanja ljudskih života. Specifičan aspekt te revitalizacije položaja Svetoga pisma u životu pojedinog kršćanina i društava je pitanje autoriteta Svetoga pisma. U ovome članku želim istražiti upravo taj poseban aspekt.

Kao evanđeoski, protestantski kršćanin, smatram da nemamo problema s vjerovanjem da je Biblija Riječ Božja za čovječanstvo kojoj trebamo biti u potpunosti vjerni. Problem koji imamo, naprotiv, odnosi se na značenje njezina autoriteta za svakodnevni život vjernika. Što to doista znači da Biblija ima autoritet? Na koji se način odražava i kako mu se kršćani odazivaju? Je li autoritet ograničen na niz propozicijskih istina ili je nešto više od toga? Koje su implikacije autoriteta Svetoga pisma na život kršćanina u svijetu? Ova i slična pitanja bit će istražena u ovome radu.

Trajna moć i relevantnost Riječi Božje

Vjerojatno je ispravno započeti s ozbiljnim podsjetnikom o neporecivoj istini vezano uz trajnu moć, autoritet i relevantnost Biblije za svaki naraštaj, a činim to s nezaboravnim riječima Carla Henryja:

Biblija je i dalje najtiskanija, najprevođenija i najčitanija knjiga u svijetu. Njezine su riječi pohranjene u srca mnoštva ljudi kao nijedne druge riječi. Onima koji su primili njezine darove mudrosti i obećanja novoga života i sile, njezina je otkupiteljska poruka najprije bila strana i mnogi su se protivili njezinu učenju i duhovnim zahtjevima. Njezina moć pozivanja ljudi iz svih rasa i zemalja očitovala se u svim naraštajima. Oni koji cijene Bibliju zbog toga što podupire buduću nadu, daje značenje i silu sadašnjosti i povezuje zloupotrijebljenu prošlost s Božjom opraštajućom milošću, ne bi čeznuli za doživljavanjem takvih unutarnjih nagrada, da nisu poznavali Sveto pismo kao autoritativnu, božanski objavljenu istinu (Henry, 1992, 26-27).

Ove snažne, neporecive i jedinstvene kvalitete Svetoga pisma omogućavaju ljudima koji ih čitaju dati Bibliji tako istaknuto mjesto u svojim životima.

Autoritet Svetoga pisma

Poimanje autoriteta Svetoga pisma je složeno i višeznačno. Vjerojatno je neophodno započeti s nekoliko pitanja čiji odgovori pojašnjavaju ono što ljudi podrazumijevaju pod autoritetom Biblije. Podrazumijeva li autoritet Biblije da osoba mora slijediti baš sve u Bibliji, do zadnjeg slova, bez preispitivanja ili razloga? Je li apel na poštivanje autoriteta Biblije valjan samo zbog apela 'zato što to Biblija kaže' ... kraj rasprave?! Ili, kao što John Bright pita, predlaže li se da najdublja pitanja ljudskog postojanja "treba blago potisnuti kad god propovjednik udari po propovjedaonici i citira redak iz Svetoga pisma? Podrazumijevamo li da biblijsko učenje te moralni i vjerski propisi moraju određivati naše vjerovanje i praksu do najmanje sitnice? Ili pak Bibliju smatramo autoritativnom samo u smislu da, kao primarno svjedočanstvo naše vjere, očekujemo od nje da nas opskrbi sveobuhvatnim, općim načelima koja bi nas vodila u našem doktrinarnom i etičkom odlučivanju?" (Bright, 1967, 20.24). Što točno podrazumijevamo kada kažemo da je Biblija vrhovni autoritet za nečiji osobni život, za život crkve, za život crkve u svijetu? Ovo je pitanje također nužno za crkvu, za one koji služe iz Riječi Božje i za one koji ju slušaju: što doista autoritet Biblije podrazumijeva za propovjednika kao i za vjernike za život vjere? Što je s autoritetom Biblije s obzirom na moralne i društvene izazove s kojima se kršćani suočavaju u društvu danas?

Sljedeće legitimno pitanje uz pitanje o razini i dometu biblijskog autoriteta je pitanje o području primjene biblijskoga autoriteta: "zašto nam je potrebna autoritativna Biblija?" (Barton, 1997; 1989). Je li to jedino zbog *podataka* koje pribavlja, uključujući i podatke o Božjem postupanju sa svijetom? Iako je to točno, autoritet Svetoga pisma čini daleko više od pružanja podataka u svrhu pravog 'oblikovanja' u smjeru kršćanskoga življenja i poslušnosti naznačene od Boga. Je li to radi *mudrosti* koju pribavlja, za mudro življenje? Iako je i to točno, mnogo je više od toga.

U crkvi je autoritet Biblije shvaćen kao nešto što se odnosi na njegovo pravo da mu se vjeruje i pokorava, na moć Biblije da potiče osobu na vjerovanje, da pristaje uz njezino učenje. Drugim riječima, njezino je svjedočanstvo kao nadahnute Riječi Božje vjerodostojno i mora mu se vjerovati. No još uvijek ostaje pitanje, što je to, u konačnici, što nas zapravo naginje da budemo vjerni Bibliji kao vrhovnom autoritetu za našu vjeru, za naš život? Što nas određuje da vjerujemo onako kako vjerujemo? U odgovoru možemo samo reći da iako postoje brojni čimbenici uključeni u proces pristajanja i vjerovanja, u konačnici je to samo uvjerljivo svjedočanstvo Duha Svetoga o pouzdanosti biblijske objave koje čini da Bibliji priznamo vrhovni autoritet. Duh Sveti je taj koji, u konačnici, osposobljava vjernike za prihvaćanje i razumijevanje Svetoga pisma kao Riječ Božju:

Dok Duh Božji nadahnjuje naše kršćansko življenje i promišljanje vodeći nas

ka doživljavanju onoga što Biblija naučava, otkrivamo kako nam Biblija sve više govori – egzistencijalno, intelektualno, stvaralački. Dok Duh ostvaruje Božju riječ u našim životima, Riječ Božja nam potvrđuje svoju autentičnost (Baucham, 1998).

Kao što sam već spomenuo, pitanje biblijskoga autoriteta je vrlo složeno i višeznačno. Međutim, bez obzira na ono što još možemo reći o tome, jedna je istina utvrđena: “Biblija nam pribavlja primarne, a time i normativne, potvrde kršćanske vjere; prema tome, ona ima normativni autoritet nad svima koji tvrde da su kršćani” (Bright, 1967, 30).¹

Govoreći o Bibliji kao Svetom pismu, kršćani izražavaju snažno uvjerenje da je ono pisana Riječ Božja i priznaju božansko porijeklo i normativnu dimenziju Biblije. Općeprihvaćeno je da se govor o autoritetu Svetoga pisma odnosi na nešto određeno, naime, da tekst Svetoga pisma prenosi Božju samoobjavu i stoga je normativno za vjeru i praksu kršćanske crkve. Evo kako to izriče John Webster:

Kao instrument po kojemu je božanski autoritet prisutan i djelatan u crkvi, Sveto je pismo primarno u upravljanju crkve i temeljno u upućivanju u kršćanskoj vjeri, te u teološkom samorazumijevanju crkve i njezinim procesima rasuđivanja i prosudbe (2005, 724).

To je tako zato što autoritet Svetoga pisma ne proizlazi iz vanjskih dokaza, čak ni iz Crkve, već je, “ukorijenjen u uvjerenju koje daje Duh” i upućuje na ljudsko stanje na najdublji način: “Autoritet Svetoga pisma jest u njegovoj mogućnosti da nadjača i relativizira ljudsku prosudbu, te prenese normativnu objavu koja pobjeđuje idolopoklonstvo” (Webster, 2005, 274).

Glavna pretpostavka o autoritetu Biblije nije samo u tome da sadrži Božju objavu, već da je ta objava po naravi razumljiva, to jest, da je Božja volja zapisana u Svetome pismu u obliku valjanih istina (Henry, 1992, 19). Ovo se međutim, ne treba shvatiti na grub i statičan način već u sinergiji sa stajalištem da autoritet Svetoga pisma stavlja zahtjev pred kršćanina, zahtjev za vjeru i poslušnost. Doista se mnogo raspravlja u pogledu točne naravi autoriteta Svetoga pisma, primjerice, gdje ‘počiva’ autoritet: u tekstu, u njegovoj funkciji upućivanja na Boga, u njegovu svjedočanstvu o Kristu, u njegovoj moći da stvori vjeru i poslušnost? John Webster, primjerice, upućuje na posredovanje Svetoga pisma u objavljivanju Božje riječi:

Autoritet Svetoga pisma leži u upućivanju na Boga Crkve i na njegovo evanđelje. Sveto je Pismo autoritativno zato što je sredstvo po kojemu Božja riječ

1 On ispravno zaključuje da je Biblija vrhovni autoritet budući da je jedini pouzdani izvor koji netko “može prizvati u određivanju onoga što kršćanska vjera doista tvrdi i naučava” (Bright, 1967, 40).

usmjerava misli i praksu Crkve. U tom kontekstu, Božja 'riječ' upućuje na Božju samokomunikativnu prisutnost, po kojoj dokazuje spoznaju o sebi samome usred prkosa i neznanja; Sveto pismo je stvaralačko sredstvo po kojemu se djelovanje Riječi Božje proteže u crkvi (725).

Autoritet Svetoga pisma i komunikacija

U svrhu boljeg razumijevanja složene naravi Svetoga pisma i različitih načina kojima ono odražava svoj autoritet možda je korisno navesti glavne elemente uporabe jezika u komunikaciji: *izričaj* (sam čin govorenja); *performativ* (uporaba govora u svrhu vršenja radnje); *propozicija* (čin podastiranja nečega na razmatranje); *perlokucija* (učinak koji određena izjava ima na postupke i vjerovanja slušatelja) (Schnabel, 2000, 36). Schnabel ukazuje na složenu narav Svetoga pisma te na značajnost sagledavanja istoga kao niza govornih čina u kojima se autoritet Svetoga pisma odražava na različite načine. Sveto pismo sadrži autoritativan nauk, neprolazne istine i načela, a tu se autoritet može opisati kao razumska vjerovanja zbog kojih se očekuje odaziv i pristanak; Sveto pismo također sadrži upute za koje autoritet Božje riječi zahtjeva kategoričku poslušnost ili promišljeno pridržavanje; Sveto pismo sadrži "odredbene govorne čine", u kojima se Bog obvezuje na specifičan smjer djelovanja u budućnosti, a ovdje je pouzdanost odgovarajući odaziv Svetome pismu; naposljetku, Sveto pismo sadrži "ekspresivne govorne čine", kod kojih je odgovarajući odaziv autoritetu Svetoga pisma "slijediti poziv koji se podrazumijeva u ovim tekstovima, na prihvaćanje i sudjelovanje u njihovu normativnom odazivu Božjoj slavi i objavi" (Schnabel, 2000, 39-40). Malo jasnijim riječima možemo reći da se autoritet Svetoga pisma nalazi u narativu o Bogu i njegovu otkupljenju svijeta te u sposobnosti Svetoga pisma unijeti svoje čitatelje u ovu pripovijetku i na taj ih način promijeniti.

Da bi istakao dinamiku između informativnih i radnih aspekata Svetoga pisma kao Riječi Božje, Kevin Vanhoozer koristi koncept "božanskog govora" (2005).² On ističe da, ako su performativi ("ono što netko čini govoreći") ključni aspekti govora, tada Bibliju možemo smatrati Božjom riječi, "ne samo zbog po-

2 On tvrdi da je 'božanski govor' bolji naziv za razgovor o Svetome pismu kao Riječi Božje "iz nekoliko razloga: 1) to nadilazi osobno/propozicijsku dihotomiju budući da je kao govor i 'govorenje' i 'djelovanje'. 2) odgovara biblijskom opisu Boga kao komunikativnoga posrednika koji riječima čini daleko više od prenošenja znanja. 3) bolje tumači raznolikost samoga Pisma, posebice što se tiče množine njegovih književnih oblika. 4) obogaćuje pojam kanonskog autoriteta tvrdeći da Crkva ne pazi samo na propozicijski sadržaj, već na sve ono što Bog čini komunicirajući u Svetome pismu kako bi ispunio svoj savez. 5) potiče nas da Bibliju smatramo sredstvom po kojemu se osobno povezujemo s Bogom i imamo zajedništvo s njim" (2005, 853).

dataka koje prenosi, već također i zbog toga što je sredstvo po kojemu Bog obećava, zapovijeda, upozorava, vodi, i svakako, objavljuje.” On nadalje tvrdi:

Riječ Božja je Bog u kreativnom, komunikativnom i samoobjavljujućem djelovanju, čineći stvari u i po pisanoj i utjelovljenoj Riječi. Biblija, budući da se sastoji od božanski ovlaštenih performativa, *jest* Riječ Božja, a ona *postaje* Riječ Božja ako i kada ju Duh Sveti čini perlokucijski djelotvornom. U svom punom smislu “Riječ Božja” je nešto što Bog *kaže*, nešto što on *čini*, i nešto što Bog *jest*. Sveto je Pismo Riječ Božja zbog toga što je izabrano sredstvo po kojemu Trojedinu Bog predstavlja Krista, pomaže i ispunjava svoj savez milosti, te čini nove stvari uz pomoć Riječi u sili Duha Svetoga” (2005, 854).

Biblija, naravno, upućuje na osnovni izvor sveukupne istine i autoriteta, na samoga Boga, autora Svetoga pisma, Boga kojega štujemo i kome dajemo svoju vjernost kao vrhovnome autoritetu. A opet, taj isti je Bog poznat po Svetome pismu, stoga moramo spojiti ta dva aspekta kad govorimo o autoritetu Svetoga pisma.

Autoritet Svetoga pisma i Božji autoritet

Kao što sam već istaknuo, dugo se raspravljalo o posebnom načinu na koji se odražava autoritet Svetoga pisma. Gdje se autoritet točno nalazi? Nalazi li se u neprolaznim načelima ili istinama, njegovim prvotnim događajima, ili je u njegovoj funkciji koju vrši u čitateljima? Ovako predloženi problem možda, zapravo, može prikazati vrlo nisko stajalište o Svetome pismu, njegovom autoritetu i nadahnuću, kao što N. T. Wright tvrdi. On pokazuje da, zapravo, traženje autoriteta na nekom od tih mjesta podrazumijeva da,

je pravo mjesto gdje se Bog objavio – pravo mjesto autoriteta i objave – zapravo, negdje drugdje; negdje drugdje u prošlosti u događaju koji se jednom zbilo, ili negdje drugdje u vječnoj sferi koji zapravo uopće nije vezan uz naš svijet niti da dotiče tangentsno, ili negdje u sadašnjosti u ‘mom osobnom iskustvu’, ili negdje u budućnosti u nekom velikom djelu koji se tek treba dogoditi (Wright, 1991, 9).

Ovo stajalište, tvrdi Wright, ne cijeni pripovjedačku narav Svetoga pisma, te da trebamo preispitati sam koncept autoriteta. Slijedeći stajalište same Biblije o njezinu autoritetu, vidimo da Pismo upućuje na autoritet samoga Boga i, stoga govoriti o autoritetu Svetoga pisma znači govoriti o Božjem autoritetu. Pretpostavljam da nitko neće osporavati istinu da je sav autoritet Božji autoritet, kao što novi zavjet svjedoči o Isusu kad je nakon uskrsnuća izjavio “dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji” (Mt 28,18). Izvanredna stvar o Božjem autoritetu, međutim, je to što se ne provodi u svrhu kontrole i manipuliranja, već se odražava u njegovoj mudroj, kreativnoj i otkupiteljskoj ljubavi prema svijetu, u njegovoj odluci da osudi i obnovi svijet u Kristu. Božji autoritet na taj je način izazov našem autoritetu, autoritetu svijeta, i čak autoritetu crkve! Ovo je, dakle, autoritet Svetoga

pisma, njegova svrha i cilj, njegov oblik i karakter – autoritet “osloboditi ljudska bića, prosuditi i osuditi zlo i grijeh u svijetu kako bi oslobodio ljude da budu ljudi u potpunosti” (Wright, 1991, 10).

Autoritet Svetoga pisma kao autoritet istinske priče o svijetu

Biblija nam predstavlja zavjetnu priču o stvaranju, padu u grijeh i otkupljenju. To nije naša priča već istinska priča o svijetu i upravo je zato biblijska priča autoritativna, i stoga ju moramo poštivati i prihvatiti na odgovarajući način. Upravo bi ta autoritativna priča u Duhom-nadahnutoj knjizi trebala suočiti svijet sa sudom i milosrđem, s Božjim autoritetom. Način na koji to činimo nije u skladu sa svjetovnim uvjetima, “odrekosmo se sramotnoga prikrivanja: ne nastupamo lukavom niti izopačujemo riječ Božju, nego se objavljivanjem istine preporučujemo svakoj savjesti ljudskoj pred Bogom” (2 Kor 4,2). Jedino je Sveto pismo to koje može opremeti i postojano poziva crkvu da ispuni svoj zadatak u svijetu. Jedino Sveto pismo može nas poticati iznova i iznova, u našem razmišljanju i življenju, može nas popravljati i prosuđivati, te nam dati novi život (Heb 4,12). Ovo je autoritet Svetoga pisma. To je otkupiteljska priča Biblije koja je autoritativna priča za kršćane, i uistinu, za svijet – predstavljajući priču o Isusu kao jedinu priču koja nadjačava sve ostale priče. Evo kako Wright iznosi tu predivnu vijest o autoritetu Svetoga pisma koji neprestano stavlja izazove pred nas ali nam ujedno daje istinsku nadu:

U Rimljanima 15,4 Pavao ističe, “da po postojanosti i utjesi Pisama imamo nadu”; zato što Sveto pismo unosi Božji red u Božji svijet. Taj će poredak uvijek nadolaziti kao novi svijet, prepoznatljivo u kontinuitetu s riječima koje je Bog ranije izrekao, ali ponekad u diskontinuitetu sa samim tradicijama kojima su te stare svježije riječi bile sačuvane i prenošene. Sveto pismo je knjiga koja nas uvjerava da smo Božji narod, kad smo, iznova i iznova, kušani na sumnju. Sveto pismo je savezna knjiga, ne samo da bismo u njoj pogledali svoje porijeklo i vidjeti od koga potječemo (od Abrahama na ovamo), već knjiga po kojoj nas Duh uvjerava da smo njegov narod i po kojoj nas šalje u svijet da prenosimo priču o Isusu, to jest, priču Izraela koja je postala Isusova priča koja je istovremeno Božja priča o svijetu. Čineći to u sili Duha Svetoga, čudo je to što ju ljudi u svijetu doživljavaju kao istinitu i znaju, na ovaj ili onaj način, da ta čudna priča koju govorimo prodire dublje od svjetovnih priča. Ona im zapravo govori istine koje su napola znali i nastojali zaboraviti. To je priča koja potvrđuje činjenicu da je Bog otkupio svijet u Isusu Kristu. Priča je to koja otvoreno slama sve ostale svjetonazore i čineći to, poziva sve muškarce i žene, staro i mlado, da *ovu* priču smatraju *svojom* pričom. Drugim riječima, dopuštajući da Biblija bude Biblija, Bog radi kroz nas – i po njoj – da bi ostvario svoje naume u, i za Crkvu i svijet (1991, 14).

Živjeti po autoritetu Svetoga pisma znači dopustiti da budemo postojano oblikovani i mijenjani pomoću biblijske priče, posebice kad smo u iskušenju da mislimo

i činimo što i svijet! Jedino Sveto pismo može osuditi i popraviti naše postupke i življenje. Upravo zato trebamo dopustiti Svetome pismu da nas uči, vodi i vrati biblijskom stajalištu o svrsi i značenju života. Upravo je zato pitanje o autoritetu Svetoga pisma tako važno. Budući da jedino Biblija pokazuje pravu Božju narav i njegove planove za svijet, jedino Biblija i otkriva pravi autoritet križa te stavlja izazove pred svjetovni autoritet i silu dominacije i kontrole. Jedino Biblija otkriva pravoga Boga koji može otkupiti svijet. Zato trebamo čitati i govoriti svijetu istinsku priču o Bogu. Ne postoji drugi put po kojemu svijet može biti otkupljen osim po slušanju istinitog narativa o Isusu Kristu, Otkupitelju! Sveto pismo nudi jedinu otkupiteljsku priču koja postoji. Upravo zato Sveto pismo ima autoritet – ono je jedina knjiga koja može otkriti narativ o otkupljenju svijeta, priču koja ima moć pod svojim vlastitim uvjetima, kao jedina istinska priča o Bogu za svijet. Moramo iznova i iznova govoriti tu priču i dopustiti da njezina moć djeluje – otkrivajući Boga koji je uključen u svijetu i želi ga spasiti. To je jedina autoritativna priča o svijetu i upravo zato Sveto pismo mora imati vrhovni autoritet.

Crkva se treba postojano odupirati kušnjama i narativima svijeta čitajući iznova priču o poruci Svetoga pisma i živeći život pod biblijskim autoritetom. Trebamo dopustiti Svetome pismu da nam govori, preispituje naše osobno uobičajeno čitanje posebnih odlomaka, trebamo mu dopustiti da u potpunosti prosuđuje naše živote, oblikuje i mijenja naše promišljanje i postupke. To je način kako Biblija provodi svoj autoritet. Wright ponovno ističe pravu stvar:

Božji se osobni autoritet ne primjenjuje da bi dao podatak o cjelovitosti, već da bi dao cjelovitost, osuđivanjem i popravljanjem misli i namjera, zamisli i sjećanja muškaraca, žena i djece. Postoje riječi koje ovdje treba otkriti o kojima dobar dio Crkve, na žalost ne zna. Biblija je knjiga za osobnu obnovu, knjiga suza i smijeha, knjiga kroz koju Bog rezonira s našom boli i radošću, te nam daje mogućnost rezonirati s njegovom boli i radošću. Ovo je uistinu moćan autoritet Biblije, koji treba razlikovati od manipulativnog ili krajnje sukobljavajućeg 'korištenja' Svetoga pisma (1991, 19).

Sveto pismo, tumačenje, život crkve

U 2 Timoteju 3,16-17 predstavljen je vrlo jasan razlog zašto je Sveto pismo autoritativno: zbog toga što je Bogom nadahnuto, i na taj je način Božje djelo, ili nešto što je Bog učinio po ljudskim posrednicima. Kao takvo, ono je "bogoduho, korisno je za poučavanje, uvjeravanje, popravljavanje, odgajanje u pravедnosti, da čovjek Božji bude vrstan, za svako dobro djelo podoban". G. E. Ladd je jasno ustvrdio da je Biblija "Riječ Božja dana ljudskim riječima". Postoji nekoliko važnih implikacija o toj stvarnosti. Kao 'Riječ Božja' Biblija ima vječnu relevantnost jer sadrži objavu Božje volje za svijet, za ljudska bića, za sve naraštaje. Kad ju pro-

učavamo, činimo to da bismo mogli čuti Riječ Božju za čovječanstvo. No budući da je dana 'ljudskim riječima' znači da je možemo razumjeti, ali i da je povijesno uvjetovana te da ju trebamo tumačiti.

Postoji vrlo jasan smisao u kojemu crkva predstavlja sferu biblijskog autoriteta, dok Sveto pismo oblikuje i održava zajednicu. Stoga, vrlo je važno ne sagledavati autoritet Svetoga pisma samo u formalnom smislu, već također u relaciji s njegovom uporabom i utjecaju u životu kršćanske zajednice, u njegovoj "zakonitosti kojom može zapovijedati i otkrivati modele misli i djelovanja crkve" (Webster, 2005, 726). Upravo se zbog toga Sveto pismo ne tumači samo da bi se istakla vjerovanja i načela, već i zato da bi se prihvatio određeni način življenja. John Webster je vrlo dobro dokučio ovu važnu istinu:

Postupak tumačenja autoritativnog teksta uključuje usvajanje posebnih stavova i vrlina, kao i vršenje određenih radnji, primjereno naravi teksta i njegova zahtjeva. Stoga, tumačiti određeni autoritativan tekst ne znači samo biti posrednik koji vrši radnju nad pasivnim tekstom koji si prizivamo u misli i preispitujemo; niti pak znači postupati s tekstom kao da je povijesna tvorevina. Budući da tekst ima autoritet, nameće određene zahtjeve čitatelju, zahtjeve koje čitatelj mora ispuniti ako želi pravilno pristupiti tekstu. Taj pristup podrazumijeva podređenost, poštivanje i slaganje s tvrdnjama koje tekst zastupa. Autoritet potiče djelovanje, usmjeravajući ga na načine koji odgovaraju objavljenoj istini. Autoritet Svetoga pisma dakle podrazumijeva njegovu sposobnost poticanja i vođenja postupka tumačenja. Postupak tumačenja je međutim, rijetko cilj samome sebi; on se poduzima kako bi omogućio druge vrste postupaka i prosudbi – intelektualne, moralne i političke. Na taj način, dakle, autoritet Svetoga pisma oblikuje život kršćanske zajednice u kojemu predstavlja božanske tvrdnje (2005, 727).

Može se reći da je uspostavljanje formalnog kriterija za biblijski autoritet, u mnogim slučajevima, u napetosti sa stvarnim praksama onih koji potvrđuju autoritet (Brueggemann, 2005, 3). Koja je korist od snažnog i jasnog potvrđivanja autoriteta Svetoga pisma za određenu zajednicu ako se taj autoritet ne 'provodi' u njezin život i praksu? Ipak, i drugo je pitanje također valjano: kako može netko provoditi autoritet teksta, a da ga ne poznaje i razumije? Kao izlaz iz ova dva ili bilo kojega od ovih razmišljanja Brueggemann predlaže razmišljanje o pitanju autoriteta Svetoga pisma u smislu *autorizacije*, i tada pitanje glasi: "kako, u pluralističkom svijetu poput našega, konkretne zajednice mogu biti ovlaštene živjeti, djelovati i nadati se na način koji se ponekad može protiviti prihvaćenoj normi. Što će providjeti energiju, hrabrost i legitimnost za djelovanje protiv pogubnih težnji ukorijenjenih u našoj civilizaciji?" (Brueggemann, 2005, 6.8).

Autoritet Svetoga pisma za vjernike ne odražava se samo u njegovim odredbama, savjetu i vodstvu, već i u odvažnosti življenja u poslušnosti tekstu i ravanju svoga življenja suprotno vrijednostima dominantnog sustava te u skladu s glavnim biblijskim vrijednostima milosrđa, pravde i mira. Tu je također i obe-

ćanje da “kad god se odazovemo s ljubavlju i pouzdanjem objaviteljskom djelu i djelu kojim Bog uspostavlja savez, koja Bog vrši *u* i *po* Svetome pismu, možemo ga pouzdano smatrati dostatnim za spasenje te za istinito, vjerno učenje u Kristu” (Ward, 2005, 730). Upravo zbog autoriteta Svetoga pisma vjernici imaju moć i sposobnost pogledati iznad sadašnje stvarnosti u svijetu i vidjeti novi Božji svijet, novo stvaranje koje se počinje odvijati, te živjeti prema toj novoj stvarnosti. Doista, autoritet Biblije se odražava u zajednici vjere, zaključuje Brueggemann: “Knjiga se može prihvatiti i njezin autoritet svjedočiti samo u zajednicama poslušnosti te slaviti što djeluje sa silom, odvažnošću, slobodom i energijom prema novom svijetu koji je predviđen, zamišljen i obećan u ovome tekstu” (2005, 19).

Sveto pismo, Isus i ‘Riječ Božja’

Sveto pismo sadrži Božju objavu, a Bog je objavio sebe u osobi Isusa Krista kao utjelovljene ‘Riječi Božje’. Dakle, postoji prisan i poseban odnos između Svetoga pisma i Isusa Krista. Isus, kao Riječ Božja, ne može biti spoznat i shvaćen neovisno o Svetome pismu, pa tako možemo reći da je Sveto pismo bitan svjedok Isusa Krista. Sveto pismo uvjerljivo upućuje na Isusa Krista. Štoviše, Sveto je pismo neophodan i prikladan svjedok o Božjoj djelatnoj intervenciji u povijesti te različitih odaziva ljudi Bogu. Sveto je Pismo stoga ključno budući da možemo čuti Božju riječ jedino po Bibliji (Barr, 1973, 18-22). Dobro je poznato na koji je način Karl Barth izrazio trostruki oblik Riječi Božje: Isus je objavljena Riječ Božja; Sveto pismo je pisana Riječ Božja; a riječ navještaja crkve je propovijedana Riječ (Barth, 1956). Doista, u Novome zavjetu postoje jasna upućivanja na ove oblike Riječi i povezanosti između Božje riječi: Isusove riječi, evanđelja i Isusa kao Riječ Božju. Ivan 1,1-4 jedan je od najjasnijih odraza Isusova identiteta s Riječi Božjom, kao i između Isusovih riječi i Riječi Božje. U Luki 18,11 i u 1 Solunjanima 2,13, primjerice, Riječ Božja odnosi se na oboje – na Isusove riječi i apostolsku objavu o Isusu: “Zato, eto, i mi bez prestanka zahvaljujemo Bogu što ste, kad od nas primiste riječ poruke Božje, primili ne riječ ljudsku, nego kakva uistinu jest, riječ Božju koja i djeluje u vama, vjernicima.” Važno je napomenuti, međutim, da iako je Isus postao definitivni način Božjeg govorenja čovječanstvu (Heb 1,1-2) a Isus je jasno poistovjećen s Riječi Božjom (Iv 1,12), također je točno da su riječi Svetoga pisma poistovječene s Riječi Božjom (2 Tim 3,16-17; 2 Pt 1,19-21; 3,16-17).

Sveto pismo i poslušnost

Hebrejski izraz *shema begol* najčešće preveden kao “poslušaj” doslovno znači ‘poslušaj glas’ s tri elemenata: obraćanje pažnje, razumijevanje i djelovanje u skladu

s rečenim. Dakle, to je nešto kao ‘slušaj i poslušaj’. Isto tako, odgovarajuća novozavjetna riječ *hypakouo* (“čuj”) ima značenje ‘slušaj odozdo’, to jest, “slušaj sa stavom podložnosti u kojemu se očekuje i podrazumijeva pristajanje” (Packer, 2000, 680). Karakteristično je, dakle, za razumijevanje Novoga zavjeta da “poslušnost” znači “pozorna i iskrena suglasnost s uputama nekoga s prepoznatljivim autoritetom” (Packer, 2000, 680). Sveto pismo ima autoritet zbog njegova izvora u Bogu, a pozornost ne pada na ljudsko posredovanje već božanski izvor poruke koja je zaodjenuta autoritetom pouzdanoga i vjernog Boga. Ono što Bog kaže to i čini, ono što namjerava to i postiže, i stoga mu se može vjerovati. Dakle, u skladu s novozavjetnim razumijevanjem značenja ‘slušati’ i ‘poslušati’, autoritet Božje riječi znači da se od onih koji slušaju Sveto pismo očekuje da se odazovu s pouzdanjem u vjeri i poslušnosti. Učiniti drukčije znači sumnjati i odbaciti ne samo Sveto pismo, već i samoga Boga koji govori u, i po njemu. Autoritet Božje riječi zapovijeda potpunu poslušnost i vjeru dok Bog radi u, i po njoj.³

Preobražavajuća moć Svetoga pisma kao ‘žive i djelotvorne’ Riječi Božje

Što je s autoritetom Svetoga pisma kao nešto što nam govori ili, još bolje, kao nešto po čemu nam Bog govori? Ovo je doista važan aspekt autoriteta Svetoga pisma i razlog zbog kojega kršćani redovito čitaju Sveto pismo: dok nam tekst ‘govori’ – bilo da bi nas tješio i pružao nam nadu, bilo da bi nas suočavao i poticao nas – uvijek dovodi do promjene u nama. Kad čitamo Sveto pismo nešto se *dogođa* s nama i u nama što dovodi do promjene u našim životima. Zahvaća nas i otkriva nam Božju istinsku narav te našu istinsku narav. Ovo je često zanemarivani aspekt autoriteta Svetoga pisma, koje ima moć izazvati nas i promijeniti. Često govorimo o ‘tumačenju’ Biblije, no pri tome zaboravljamo da Biblija također tumači nas, da je Božja riječ živa i djelotvorna. Kako bi prikazao aspekt onoga što se događa kada kršćanin čita Bibliju, John Barton koristi metaforu *ikone* kao što se koristi u istočnoj pravoslavnoj tradiciji – ne samo kao pomagalo za štovanje, već kao prozor u Božju prisutnost. On pokazuje koliko je važna ta perspektiva. Barton (150) objašnjava:

Dok je u normalnoj zapadnoj umjetnosti perspektiva izrađena s crtama koje se stječu u daljini i spajaju u zamišljenoj točki *iza* slike, u pravoslavnoj ikoni perspektiva je obrnuta, a crte slike se spajaju u jednoj točki *ispred* slike, to jest

3 Vidi, primjerice, B. M. Fanning (2000, 852), koji nas podsjeća da budući da je “evanđelje od Boga, ono je moćno i djelotvorno kao nastavak [Božjega] spasiteljskog djela u svijetu” (Rim 1,16; 1 Kor 1,18; 1 Sol 2,13). ‘Božja riječ je živa i djelotvorna’ ne sama po sebi, već zato što je Bog na djelu po njoj (Heb 4,12-13).

na osobi koja gleda ikonu. Vjernik ne ulazi unutra i ide iza ikone, već se slika približava naprijed kako bi susrela vjernika. (...) kad vjernici dopuste Bibliji da postane sredstvo objave samoga Boga, to je kao da Biblija prestaje biti proučavani objekt i postaje subjekt koji istražuje njih.

U posljednjem dijelu ovoga članka htio bih, s kratkim upućivanjem na poslanicu Hebrejima 4,12-13, prikazati taj značajan aspekt autoriteta Svetoga pisma, to jest, njegovu preobražavajuću moć djelovanja na čitateljima:

Živa je, uistinu, Riječ Božja i djelotvorna; oštija je od svakoga dvosjekla mača; prodire dotle da dijeli dušu i duh, zglobove i moždinu te prosuđuje nakane i misli srca. Nema stvorenja njoj skrivena. Sve je, naprotiv, golo i razgoljeno očima Onoga komu nam je dati račun.

Ovo je vrlo važan redak koji svjedoči o sili Božje riječi u i nad našim životima. Njezin vrhovni autoritet odražava se u njezinoj sposobnosti da razotkrije čak i najskrovitije misli i stavove ljudskoga srca. Uistinu, kao što su Izraelovi proroci bili već tada svjesni, Božja riječ donosi rod i ispunjava svoju svrhu, jer Bog kaže: "tako se riječ koja iz mojih usta izlazi ne vraća k meni bez ploda, nego čini ono što sam htio i obistinjuje ono zbog čega je poslah" (Iz 55,11).

Ovaj je redak postavljen u širem kontekstu (Heb 3,7-4,13) koji razrađuje pitanje ozbiljnosti i relevantnosti Božje riječi za živote vjernika i kršćanskih zajednica. Za autora poslanice Hebrejima, Stari zavjet je Sveto pismo po kojemu Bog govori i po kojemu je prisutan i danas. Nizom biblijskih citata on upozorava kršćane da trebaju slušati i vršiti Božju riječ, da trebaju nastojati ući u Božji počinak i na taj način izbjeći posljedice neposlušnosti i buntovnosti svojih predaka: "Zato, kao što veli Duh Sveti: Danas ako glas mu čujete, ne budite srca tvrda kao u Pobuni... Pohitimo dakle ući u taj Počinak da nitko ne padne po uzoru na takvu nepokornost" (3,7.8a.15; 4,11). Čitav kontekst jasno pokazuje da slušanje Božje riječi nije samo formalno, razumsko potvrđivanje iste, već, kao što riječ 'nastojati' opisuje, to je intenzivno prikupljanje energije koja je potrebna za postizanje željenog cilja, zahtjeva sve što imamo... iskreno i istinsko predanje" (Brown, 1982, 90-91). Nadalje, u recima 12-13 čini se da autor još dublje razrađuje svoj argument pokazujući beskorisnost pukog vanjskog prihvaćanja i poslušnosti Božjoj riječi. Božja riječ je 'živa' i 'djelotvorna', i istražuje najdublje misli i unutarnje namene onih koji ju čitaju. Doista, Božja riječ nije statičko pismo "nije mrtav govor izrečen praznim riječima; naprotiv, ona ima u sebi silu i moć koje su povezane sa životom (Montefiore, 1964, 88). Božja riječ je izvršna, "ima moć ostvariti ono što kaže" (Lane, 1991, 103), suočava kršćane s konačnom istinom o Božjoj stvarnosti i istražuje unutarnje, najdublje namjere i motivacije srca. Potpuno smo izloženi Božjoj riječi i postoji potpuna otkrivenost pred Božjom prisutnošću, budući da se ništa ne može sakriti njegovom razotkrivanju: "Nema stvorenja njoj skrivena. Sve je, naprotiv, golo i razgoljeno očima Onoga komu nam je dati račun" (r. 13).

Razotkrivanje pred Svetim pismom je razotkrivanje pred Bogom.

Riječ Božja je prikazana kao 'živa' i 'djelotvorna' i govori nam na vrlo živ i relevantan način.⁴ Njezina moć kao 'dvosjekli mač' odražava se kroz sposobnost razdvajanja, prodiranja u najskrivenije odaje ljudskoga bića. Doista, ukazujući na sposobnost Riječi Božje da 'prodre' u najdublje odaje i razdvoji najskrivenije dijelove 'duše i duha,' 'zglobova i mozga,' autor želi prikazati duhovnu moć Božje riječi da utječe na čitavu ljudsku narav te da može dovesti do podjele i razlikovanja koje ljudima nisu moguće (Bauchman, 1972, 75). Zanimljiv aspekt je mogućnost Riječi da 'sudi' ljudske misli i srce. Uobičajeno je da mislimo kako smo mi ti koji 'tumačimo' ili pronicemo Božju riječ za crkvu, no vrlo često zaboravljamo moć i sposobnost Riječi da prosuđuje nas, kako bi "ocijenila stanje ljudskoga srca" (Bruce, 1978, 80). Ovo je vrlo snažno upućivanje da se trebamo staviti pod autoritet i moć Svetoga pisma.⁵

Budući da su u kontekstu govora o buntovnosti i neposlušnosti izraelskog naroda, a posebice o posljedicama njihovih prijestupa, ova su dva retka i upućivanje na sud Božje riječi, dvosjeklog mača, za vjernike: da će ovi reci poduprijeti posljedice njihova vjerovanja, neposlušnosti ili 'okorjelosti' njihova srca.⁶ Ovo je također upozorenje protiv sila samoobmane! Ne bismo smjeli dopustiti si vjerovati u autoritet Božje riječi, ako nam je, zapravo, život u proturječnosti toj Riječi! Živjeti pod autoritetom Božje riječi znači imati um i srce, misli i postupke, načela i život, sve zajedno u skladu s Božjom voljom, izraženom u životu Isusa Krista kao što je zabilježen u Svetome pismu.

Zaključak

Ovaj je članak pokušaj isticanja potrebe za trajnom zaokupljenošću promicanjem važnosti autoriteta Svetoga pisma za život Crkve. Ako želimo da Crkva ima iole značajan utjecaj na suvremenu kulturu i društvo, ona mora ponovno otkriti autoritet i silu Svetoga pisma kako bi utjecala i mijenjala živote ljudi. Bez obzira na nečije stajalište o različitim aspektima o autoritetu Svetoga pisma, ovo nikada

- 4 Vidi Harold W. Attridge (1989, 78) koji je ustvrdio da kvaliteta Božje riječi kada kaže da je "živa" nije zbog toga što "donosi život u nekom ezoterijskom ili metafizičkom smislu, već zato što je puna životne relevantnosti. Ona je značajno upućena naraštaju kojemu pripada i sam autor, čak i ako je izgovorena davno prije".
- 5 Za različite aspekte ovakvih naglasaka, vidi posebice Donald Guthrie (1983, 116-119); G. H. Lang (1951, 82-83); Andrew Murray (1989, 159-162); William R. Newell (1948, 135-140); James Moffatt (1924, 54.58).
- 6 Vidi, primjerice, John Brown (1961, 216-218).

nije samo razumsko i teoretsko pitanje. Kao što sam ustvrdio, priznati autoritet Svetoga pisma znači također živjeti u poslušnosti prema Bogu i pod njegovim autoritetom. Stoga, autoritet Svetoga pisma za vjernike odražava se u odvažnosti življenja u poslušnosti tekstu koji ima moć neprestano stavljati izazove pred njih i ravnati njihove živote u skladu sa središnjim biblijskim vrijednostima.

Naše proučavanje omogućilo nam je zaključiti kako nikada ne bismo smjeli ograničavati, zaustavljati i umanjivati silu i autoritet Svetoga pisma da nam iznova govori, na nove načine, u svakom naraštaju. Budući da je Božja riječ "živa i djelotvorna", to znači da Sveto pismo treba zadržati moć preispitivanja nekih naših vrlo dogmatskih doktrinarnih tvrdnji o crkvi, kao i ultraracionalnih, povijesnih i vrlo snažnih tvrdnji znanosti. Trebamo dozvoliti da nam živa Božja riječ neprestano govori i preispituje naše vlastite tvrdnje i tumačenja teksta. Moć autoriteta Svetoga pisma preispituje iznova i iznova naš osobni, crkveni i/ili politički program rada! Živa Riječ Božja ne može biti ograničena i zaustavljena tako da pogoduje nama. Naprotiv, budući da Sveto pismo ima vrhovni autoritet, stavlja nas pod Božji sud i daje nam vjeru živjeti u vjernoj poslušnosti Riječi koja je postala tijelom i živjela među nama kao temelj i model novoga, autentičnog i otkupljenog ljudskog življenja u svijetu.

Literatura

- Attridge, Harold W. (1989). *A Commentary on the Epistle to the Hebrews*. Hermeneia series (ur. Helmut Koester). Philadelphia: Fortress Press.
- Barr, James (1973). *The Bible in the Modern World*. London: SCM.
- Barton, John (1989). *People of the Book? The Authority of the Bible in Christianity*. London: SPCK.
- Barton, John (1997). *What is the Bible?* London: SPCK.
- Bauckham, Richard (1998). "Scripture and Authority." *Transformation* 15.2 (1998): 5-11.
- Bright, John (1967). *The Authority of the Old Testament*. London: SCM.
- Brown, John (1961). *An Exposition of Hebrews*. Edinburgh: Banner of Truth.
- Brown, Raymond (1982). *Christ above all: the Message of Hebrews*. Leicester: IVP.
- Bruce, F. F. *The Epistle to the Hebrews. The English Text with Introduction, Exposition and Notes*. Grand Rapids: Eerdmans Publishing, 1978.
- Brueggemann, Walter (1991). *Interpretation and Obedience: from faithful reading to faithful living*. Minneapolis: Fortress Press.
- Brueggemann, Walter (2005). *The Books That Breathes New Life: Scriptural*

- Authority and Biblical Theology*. Minneapolis: Fortress Press.
- Bauchanan, George Wesley (1972). *To the Hebrews. Translations, Comment and Conclusions*. The Anchor Bible. Garden City: Doubleday.
- Fanning, B.M. (2000). "Word." U: T. Desmond Alexander i Brian S. Rosner (ur.) *New Dictionary of Theology*. Leicester: IVP.
- Guthrie, Donald (1983). *The Letter to the Hebrews. An Introduction and Commentary*. Leicester/ Grand Rapids: IVP/Eerdmans.
- Henry, Carl F. H. (1992). "The Authority of the Bible." U: Philip Wesley Comfort (ur.) *The Origin of the Bible*. Wheaton: Tyndale House Publishers.
- Lane, William L. (1991). *Hebrews 1-8*, Word Biblical Commentary. Waco: Word Books.
- Lang, G. H. (1951). *The Epistle to the Hebrews. A Practical Treatise for Plain and Serious Readers*. London: Paternoster.
- Moffatt, James (1924). *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle to the Hebrews*. Edinburgh: T& T Clark.
- Montefiore, Hugh. (1964). *A Commentary on the Epistle to the Hebrews*. London: Adam & Charles Black.
- Murray, Andrew (1896). *Holiest of All. An Expository of the Epistle to the Hebrews*. London: James Nisbet.
- Newell, William R. (1948). *Hebrews Verse by Verse*. Chicago: Moody Press.
- Packer, J. I. (2000). "Obedience." U: T. Desmond Alexander i Brian S. Rosner (ur.) *New Dictionary of Theology*. Leicester: IVP.
- Schnabel, E. J. (2000). "Scripture." U: T. Desmond Alexander i Brian S. Rosner (ur.) *New Dictionary of Theology*. Leicester: IVP.
- Vanhoozer, Kevin (2005). "Word of God." U: Kevin Vanhoozer (ur.) *Dictionary of Theological Interpretation of the Bible*. London/Grand Rapids: SPCK/ Baker Academic.
- Ward, Timothy (2005). "Scripture, Sufficiency of." U: Kevin Vanhoozer (ur.) *Dictionary of Theological Interpretation of the Bible*. London/Grand Rapids: SPCK/Baker Academic.
- Webster, John (2005). "Scripture, authority of." U: Kevin Vanhoozer (ur.) *Dictionary of Theological Intepretation of the Bible*. London/Grand Rapids: SPCK/Baker Academic.
- Wright, N. T. (1991). "How Can The Bible Be Authoritative?" *Vox Evangelica* 21 (1991): 7-29.

Abstract

The Authority of Scripture as the Word of God

The place and influence of the Scripture in the contemporary world is marginal and seriously undermined. This article is a plea for rediscovering the centrality and authority of Scripture for an authentic Christian living in the world. It begins with some clarification questions about the locus of authority and then it presents several key issues regarding the authority of Scripture. It is argued that the concept should be understood in close association with the authority of God, the authority of the true story of the world in Jesus Christ, obedience and transformed living. The special emphasis throughout the article is placed on the authority of Scripture as the 'living' and 'active' word of God for an obedient and transformative Christian living in the world.

Key words: *Scripture, authority, word of God, communication, obedience, Christian life*